

Filòsof. Universitat Ramon Llull

Carles Llinàs

El Maig del 68 en perspectiva

No hi ha dubte que el Maig del 68 no es pot considerar un esdeveniment al mateix nivell o a l'altura d'altres fites històriques que sí que han marcat un abans i un després, un punt d'inflexió o que han estat determinants en la periodització amb la qual els historiadors acostumen a fer més comprensible el pas del temps. Si ens fixem en alguns dels lemes més característics del Maig del 68 sobre la «imaginació», per exemple, o sobre el clima d'alliberament, d'emancipació o d'espontaneïtat enfront de la suposada asfíxia induïda per les institucions tradicionals o fins i tot per la preeminència de la raó en la modernitat, ens adonem –diu l'autor– que es tracta d'elements que, tots ells, tenen una història anterior a 1968 i no pas exempta de contradiccions importants. És més, pretendre trobar quelcom semblant al que podríem anomenar l'essència del Maig del 68 ens porta a adonar-nos que o bé no existeix, o bé la «transgressió» dels límits pertany a l'essencialitat real del món... i de la modernitat.

Hi ha certa classe de fenòmens col·lectius que, amb relativa independència de la seva importància objectiva, es converteixen en «fites» gràcies a les quals els historiadors poden establir perioditzacions dels temps i de les èpoques que fan del seu transcurs quelcom una mica menys inintel·ligible. La caiguda de Roma l'any 476, la de Constantinoble l'any 1453, l'arribada de Colom a Amèrica (1492), Luter clavant les seves tesis a la porta de la Universitat de Wittenberg (1517), la fi de la Guerra dels Trenta Anys i la pau

de Westfàlia (1648), la Declaració d'Independència dels Estats Units (1776), l'inici de la Revolució Francesa (1789), etc., són, tots ells, esdeveniments que serveixen posteriorment per fer una ullada «unificadora» sobre el passat endevinant-hi si més no uns mínims de sentit. Ningú no dubta de la seva rellevància, però tampoc ningú no pot dubtar del seu caràcter en part accidental: es tracta d'instantos concrets-discrets en els quals cristal·litzen inquietuds, mutacions, llarguíssims processos, circumstàncies contingents

Resulta relativament senzill determinar els elements «atmosfèrics» que, entre d'altres, portaren als fets del Maig del 68

i moltes altres coses que tenen tanta o més importància «en si» que aquests fets singulars. Simplement passa que «nusos» d'aquesta mena fan «còmoda» l'ordenació dels diferents períodes i ens ajuden a resseguir-los amb menys possibilitats de *des-orientar-nos*. Per tal de comprovar la seva relativa *a-significança* intrínseca només cal preguntar-se què li deuria passar pel cap a la major part de la gent afectada pocs mesos, setmanes o fins i tot dies abans

d'algun d'aquests esclats particulars. Van *preveure* el que succeiria? S'hi van poder *preparar*? Probablement, fora d'un grapat d'individus minúscul, la resposta ha de ser «no».

Insisteixo que això no treu gens ni mica d'importància als fets en si mateixos, sinó simplement ens ajuda a entendre la complexitat real del transcurs històric i la utilitat –principalment funcional– d'establir-hi «senyals indicadors»: facilitar-nos-en la comprensió un cop hem guanyat ja una certa *perspectiva*.

Crec que és clar que el Maig del 68 no és un «nus» a l'altura dels que abans hem esmentat. Encara ens falta simplement *distància* per tal de poder decidir-ho definitivament, però quaranta anys són suficients per començar a col·locar la primavera francesa en el seu lloc, i més tenint en compte tot el que ha succeït des d'aleshores –en particular, i per exemple, el que va passar a l'est d'Europa entre els anys 1989 i 1991. El «lloc» d'aquell fet és «secundari» en relació amb d'altres de magnitud indiscutiblement superior, però no per aquest motiu deixa de ser útil si del que es tracta és d'acotar i comprendre els «subperíodes» de la història del món occidental en les darreres dècades i un conjunt d'esdeveniments que segur que han tingut el seu «eco» precisament en el que ha passat després i en tot allò que estem vivint en aquests moments. Una altra cosa és, naturalment, que aquesta

mateixa «sub-fita» constitueix en si el lloc de condensació de molts altres «moviments», de vegades gairebé imperceptibles –i dels quals sols uns pocs contemporanis van saber pressentir-ne el possible sentit i la direcció–, però fonamentals si el que pretenem és fer-nos càrrec de la situació actual.

Resulta relativament senzill determinar els elements «atmosfèrics» que, entre d'altres, portaren als fets del Maig del 68: una generació que ja no ha viscut la Segona Guerra Mundial i que s'enfronta al passat col·laboracionista d'una part dels seus pares; una generació, també, que viu en una època de benestar material certament única en la història sense deixar de tenir la impressió que amb això «no en té prou», que aquest benestar, com les circumstàncies i les institucions que l'han fet possible, són *culpables* respecte de les situacions que es pateixen en altres indrets del món i ofeguen, d'altra banda, dimensions de l'experiència i de l'existència essencials per a la vida humana com a tal; el desprestigi, per tant, de moltes de les institucions tradicionals; l'angoixa davant de fenòmens com la massificació de la universitat; l'inici de les inquietuds pel medi ambient en l'*en-èssima* reedició del clàssic impuls de «retorn a la naturalesa»; la guerra de Vietnam; la presència del marxisme en el món acadèmic i, en general, l'extensió d'un cert *hiper-criticisme* inspirat en Nietzsche, Freud i d'altres, que ja posa en dubte algunes de les evidències de l'humanisme il·lustrat, etc. En conjunt, un volum considerable de factors que caminen ben sovint en trajectòries contràries –per no dir contradictòries– i que feien difícil de preveure tant el que va succeir com, encara més, l'herència que deixaria el que anava a succeir...

Exactament en aquest punt convé de dir una cosa a hores d'ara absolutament evident per al lector atent dels paràgrafs anteriors: resultaria del tot incongruent amb les premisses que acabem d'establir que algú tractés d'assenyalar, i menys en quatre o cinc pàgines, l'essència del Maig del 68. Aquesta, o bé simplement no existeix, o bé és que pertany a l'essencialitat real dels fets del «món sensible» la contínua transgressió d'uns límits clarament *de-fïnits*. A què podem aspirar, doncs, com a màxim? A captar, si hi ha sort, *un* dels raigs de la *idea* –val a dir: *un* dels innumbrables «punts de vista» inherents a la *multi-formitat* d'allò que, *sent* autènticament i sempre

El Maig del 68 representa un episodi més entre els moltíssims que en el transcurs dels darrers segles s'han proposat la utopia de la plena emancipació de l'ésser humà

en «comunió» amb moltes altres «formes», no pot deixar d'oferir un *aspecte* permanentment plural. El Maig del 68 en perspectiva...

Anem, doncs, al gra, i determinem d'alguna manera aquesta *perspectiva* envers la qual aquí només voldríem *apuntar*. Són famosos alguns dels lemes de la revolta del 1968 sobre la «imaginació» i n'és ben conegut el clima regnant en la direcció d'un alliberament de la vida espontània respecte de l'asfíxia induïda per les institucions tradicionals i fins i tot pel «concepte», la «raó» i altres instàncies presumptament «autònomes» de la modernitat mateixa. Repeteixo que aquests elements són uns entre molts d'altres i que tots ells tenen una història anterior al maig de l'any 1968 plena de conflictes interns i carregada de conseqüències radicals potencialment contradictòries. I és que justament és en això –en aquest caràcter potser almenys parcialment contradictori– que ara voldria fixar una mica la mirada: el Maig del 68 representa un episodi més entre els moltíssims que en el transcurs dels darrers segles s'han proposat la *utopia* de la plena emancipació de l'ésser humà. Aquest episodi és en part el legítim successor d'altres previs en els quals alguns no deixaven de veure-hi un dels nervis fonamentals de la «modernitat». La *progressiva* realització d'aquest projecte d'autonomia, però, conté com a element paradoxal la simultània denúncia de la funció opressora dels moments anteriors i l'exigència d'una radicalització del procés de *des-vinculació* respecte de tota *hetero-nomia*, en la qual ara quedarien inclosos factors que abans foren considerats la base de l'emancipació (la «ciència», la «indústria», la democràcia «burguesa», etc.). Finalment, i en virtut de la dinàmica accelerada del mateix procés alliberador (i del seu caràcter *com a procés* –del seu caràcter *processual*), la revolta executa l'acte que denuncia, donant lloc a una forma d'independització radical de tota dependència que es transforma «dialècticament» en la possibilitat del seu contrari: una nova forma de sotmetiment.

La diferència amb altres moments històrics equiparables és ara tal volta que la successió de causes, efectes i contingències resulta tan ràpida en l'actual fase que la conseqüència no volguda ni tan sols pot ser fàcilment detectada i, per tant, encara menys aproblemàticament atribuïda a continuació, com de costum, a les imperfeccions usuals en tot fenomen històric, als accidents externs o a la simple «reacció». La «imaginació» que es vol «al poder» contra, per exemple, la «raó científica i il·lustrada» –tan

fàcilment instrumentalitzada pels poders polítics i econòmics al servei del gran negoci armamentista– és potser immediatament la mateixa que Guy Debord, uns mesos abans de la revolta, ja denunciava com a desdoblament irreal de la realitat social contemporània. La «revolució» esdevé així un acte suprem de lliure i *alliberadora auto-des-realització* imaginària –i tan efectiva és en l'execució d'aquest acte (com a iniciativa de la imaginació) que ella mateixa queda (es fa) indefensa i s'abandona (en la falsa realitat) al mercat de la «imatge» per a ús i consum de la població urbana en les seves estones d'oci. Com a voluntat *d'emancipació*, la revolta segueix movent-se en els paràmetres de la modernitat; com a voluntat d'una emancipació que considera opressora tota instància externa a la lliure creativitat imaginativa de l'individu, inaugura amb els seus aldarulls l'era de la (després així anomenada) «postmodernitat» –i potser és aquest un dels trets objectius més rellevants que fan del Maig del 68 una fita certament útil amb vista a la «retolació» dels esdeveniments històrics de la darrera meitat del segle xx. Tant en un cas com en l'altre, sigui modern o postmodern, el procés de dissolució emancipadora de tota dependència pot ser contemplat, en una perspectiva si més no plausible, com a trànsit a un nou estadi de dependència respecte d'una irrealitat tremendament real pel que fa al seu poder d'establir –o restablir– múltiples relacions de dominació. Guy Debord i la seva *societat de l'espectacle* com a document intel·lectual de l'*a priori* immediat, i Michel Houellebecq i les seves *partícules elementals* com a document literari de l'*a posteriori* immediat. Potser fins i tot ens podríem estalviar moltes explicacions suplementàries...

No crec que ningú pugui llegir amb indiferència aquell passatge de Tocqueville en què es parla de la inconsciència amb la qual l'aristocràcia francesa del XVIII celebrava les seves festes i ballava sobre un sòl que estava a punt d'entrar en erupció i d'arrossegar-la a ella i al seu món al calaix de les coses passades. Ella mateixa segurament va generar moltes de les condicions que van fer possible –gairebé inevitable– la seva liquidació fins i tot física. Deu formar part de les zones obscures d'aquest món i de la nostra història que nosaltres mateixos no puguem veure sovint el que estem fent realment i que, més aviat al contrari, participem amb vertader entusiasme

Com a voluntat d'una emancipació que considera opressora tota instància externa a la lliure creativitat imaginativa de l'individu, inaugura la postmodernitat

en la preparació i en la celebració d'aquelles circumstàncies que posen un interrogant al costat mateix del que volíem aconseguir i del que volíem evitar. Tot segueix sent extraordinàriament imprevisible –i, malgrat el que un lector suspicax potser podria esperar, això no té per força conseqüències només negatives. Al contrari: és probable que una de les fonts de l'actual desassossec i de les nostres *des-gràcies* sigui la voluntat de preveure massa coses, justament amb el desig d'emancipar-nos de les condicions externes fent-nos així més lliures. Dins d'uns límits, és clar que això resulta d'allò més raonable i recomanable. Però *dins d'uns límits*. L'afirmació «abstracta» i la voluntat d'assolir una *auto-nomia il·limitada* potser comporten l'alliberament d'una fletxa, si més no, en la direcció de la manca de llibertat *incondicional*. No hi ha aquí relacions causals purament lineals i mecàniques, però no pot ser impossible tampoc d'endevinar *afinitats electives*: la «imaginació al poder» i l'absolutament desinhibit exercici de la pròpia espontaneïtat (fins i tot al nivell de la vida més elementalment instintiva i corporalment aproblemàtica) potser han resultat en definitiva una manifestació extrema d'aquell «romanticisme polític» que algú fa temps va definir com a «ocasionalisme subjectivitzat». La realitat i les connexions reals entre les coses perden tota consistència –com podríem suportar que significuessin cap obstacle a la nostra *in-dependència?*– i es converteixen en «ocasions» per a l'«expressió» d'una subjectivitat *des-encadenada*, sovint ben ingènuament convençuda de la pròpia «originalitat», de la pròpia «no-convencionalitat» i gairebé de la pròpia «genialitat» –en qualsevol cas, del propi i indiscutible dret a *exposar-se* com si un fos la primera aparició de l'ésser humà sobre la terra–, però immediatament preparada, per la mateixa naturalesa de les coses, a deixar-se caure en les servituds de tot allò que li prometi (i afalagui) la plena efectivitat del seu «ideal romàntic». L'*auto-satisfacció* imaginària del criticisme hipertrofiat anul·lant tota instància crítica real i *auto-anul·lant-se* en l'orgia d'un dionisisme sorprenentment ben adaptat als mecanismes del capitalisme tardà...

¿Que no hi ha alguna cosa d'això en els *reality shows* televisius o en altres de les moltes maneres en què avui posem en primer terme el que «sentim», el que «pensem», el que ens «passa» i el que «voldríem» que ens passés? ¿Que no hi ha alguna cosa d'això, mirant cap a una altra banda, en la manera en què ens relacionem amb l'Estat i amb les diferents administracions

públiques, com si la seva funció hagués de ser la de garantir-nos directament la felicitat i la de protegir la nostra subjectivitat de les topades amb la realitat? Allò únic evident –seria terrible oblidar-ho– és que sempre hi ha qui està disposat a treure les conseqüències de les nostres abdicacions respecte d'allò que és. Encara que aquest mateix nou poder també s'exerceixi sobretot imaginàriament i com a imperi sobre les imaginacions (¿hi hauria alguna cosa de veritat en l'afirmació que el to i les maneres d'una part important de l'actual discurs polític són parents legítims de la «fantasia creadora» del maig francès?), disposa tanmateix dels mecanismes necessaris per tal d'aterrar en les dimensions més pràctiques i materials de la vida dels ciutadans. I encara que el seu mateix funcionament d'esquena a la realitat el condemni a la llarga a ser desbordat per ella, sempre serem nosaltres els qui notarem més contundentment els efectes d'una existència sols en imatge –entre d'altres, els excessos i defectes *surrealistes* (en sentit literal) d'aquest mateix poder. Si ara poséssim exemples concrets d'iniciatives legals que tenen a veure amb la sanitat o amb l'educació, amb els ambulatoris de la Seguretat Social o amb les universitats públiques i privades, el bon lector d'aquestes pàgines difícilment hi podria veure cap mena d'opció política immediata, i encara menys cap mena de decisió partidista, sinó més aviat l'intent de dur a terme una observació –tot l'*imparcial* que resulta possible als éssers humans– en la direcció de determinar les possibles fonts de sotmetiment que, per sobre de dretes i d'esquerres, bateguen en les romàntiques festes d'alliberament que de vegades ens preparem a nosaltres mateixos.

**L'auto-satisfacció
imaginària del criticisme
hipertrofiat anul·lant
tota instància crítica real
i auto-anul·lant-se en
l'orgia d'un dionisisme
sorprenentment ben
adaptat als mecanismes
del capitalisme tardà**